

LE CHEVALIER DE BELLERIVE. UN PAUVRE DIABLE AU XVIIIe SIÈCLE

(*Chemins de la Mémoire, série XVIIIe siècle, L'Harmattan, Paris, 2015. 264 o.*

ISBN: 978-2-343-06943-2)

A fiatal, libanoni származású – de anyai ágon magyar ősökkel is büszkélkedhető – francia hadtörténész, Fadi El Hage legújabb könyve meglehetősen különös személyt választott témájául. A korábbi neves francia marsallokról szóló szintézise és Villars marsall életrajza után egy teljességgel ismeretlen íróat húzott elő a történelmi felejtés homályából, és elemezte élettörténetén keresztül a felvilágosodás korának igen fontos jelenségét: a politikai és irodalmi közvélemény kialakulásának kezdetét és a királyi hatalommal való konfliktusát. A történet főhőse, Jules-Alexis-Bernard de Bellerive lovag (1690–1770) azon – irodalmi babérokra törő – tollnokok egyike volt, akik még Voltaire századában sem meglepő módon egész életükben sikertelenül igyekeztek bejutni a *République des Lettres* dicsőséget és megélhetést jelentő világába.

Bellerive lovag esetében ez az igyekezet teljes kudarcra vezetett: nemcsak az író töltötte életének legjelentősebb részét a tömlőcében, hanem tekintélyes mennyiségű munkássága is kéziratban maradt. A szerző korábbi kutatásai során bukkant erre az érdekes forrásanyagra, amelynek tanulmányozása révén igyekezett rekonstruálni a szerző félresiklott pályáját és a korban betöltött szerepét. Bellerive lovag személyét illetően a korábbi időszakban számos félreértés született. Sokáig azt gondolták róla,

hogy Louis-Joseph de Bourbonnak (1654–1712), Vendôme hercegének természetes gyermeke volt, és csak néhány tanulmány tulajdonított jelentőséget személyének. A párizsi Bibliothèque Nationale de France kéziratárában őrzött és a kutatók által eddig figyelemre nem méltott munkái, de különösen az azok mellett található terjedelmes levelezése érdekes új információkat hozott nemcsak a személyére, hanem a század történelmére és történetírói törekvéseire vonatkozóan. Bellerive lovag élete jó példája a felvilágosodás századának Voltaire által „szegény ördögöknek” (*pauvres diables*) nevezett sanyarú sorsú íróira, akik a tolluknak köszönhetően szerettek volna tisztességes megélhetéshez jutni mecénásaik segítségével. Bellerive lovag számára a legfontosabb problémát az jelentette, hogy részben személyes, illetve rajta kívül álló okok miatt nem tudta fő művét befejezni és kiadni. Ebben a legnagyobb akadályt a királyi cenzúra támasztotta, mivel Bellerive a Vendôme herceg élettörténetét leíró munkájában számos olyan kritikát is megfogalmazott, amelyek még élő befolyásos francia arisztokraták érdekeit, vagy a királyi család közvetlen felmenőinek jóhírért érintették. A kéziratok számos olyan tabunak számító témát érintettek, mint például Vendôme hercegének homoszexualitása, a francia arisztokrácia spanyol örökösödési háborúban játszott katonai szerepe, vagy a királyi udvar pletykái.

Jól jelzi a cenzúra kíméletlen munkájának eredményét, hogy Bellerive több ezer oldalas életművéből végül csak két kisebb munkája látott napvilágot. Az első műve (*Relation d'un voyage du chevalier de Bellerive d'Espagne à Bender, et de son séjour au camp du roy de Suède*, Prault, Paris, 1713.) annak a küldetésének a történetét meséli el, melynek során a moldvai Benderbe küldték, hogy találkozzon a poltavai csata után ott menedéket kapott XII. Károly svéd királlyal.

Másik műve a már említett Vendôme herceg életrajzának lerövidített és alaposan cenzúrázott változata (*Histoire des dernières campagnes de Son Altesse Sérénissime Monseigneur le duc de Vendosme*, Prault, Paris, 1714.) volt. A könyv lapjain az eredeti kéziratok feldolgozása nyomán kirajzolódik egy ismeretlen emlékiró szemével bemutatott XVIII. századi egyedi történelemszemlélet, amelyet El Hage valószínűleg túlzás nélkül hasonlított Saint-Simon hercegéhez. A kötet fejezetei logikus sorrendben mutatják be Bellerive lovag vázlatos életrajzát, Vendôme herceghez fűződő viszonyát, történeti munkáját, újításait és a szabad véleményének hatalommal való ütközéseit.

A mű jól olvasható, élvezetes stílusa gyakran váltakozik az archaikusabb forrásidézetekkel. Az elbeszélés folyamán szó esik olyan magyar történelemben is szerepet játszó személyekről is, mint a már említett XII. Károly svéd király vagy a II. Rákóczi Ferenchez rendelt francia követ, des Alleurs márkí. A könyv végén függelékben bőséges forrásközléssel támasztja alá a szerző állításait, amelyhez még egy alapos bibliográfia is járul. A hely- és névmutató hiányát a mű viszonylagos rövidege indokolja, valamint az a tény, hogy a könyvet jól kereshető elektronikus változatban is terjeszti a L'Harmattan kiadó. Végezetül elmondható, hogy Fadi El Hage új könyvével nemcsak a Robert Darnton által kedvelt felvilágosodás árnyékírodalmára, a *bohème littéraire*-re vetült több fény, hanem személyében egy érdekes és eddig ismeretlen kora újkori hadtörténész tevékenységét is sikerült felfedezni.